

Dr Branko Petrić

predsednik Vrhovnog suda Vojvodine u penziji

PREURANJENA ŽALBA U KRIVIČNOM POSTUPKU*

Žalba, kao izraz nezadovoljstva određenog subjekta nekom odlukom bilo kojeg državnog organa — pa naravno i suda — je ustavna kategorija predviđena u čl. 26. st. 2. Ustava SRJ i u čl. 22. st. 2. Ustava Srbije. Ova ustavna kategorija je inkorporirana i razrađena u odgovarajućim odredbama odnosnih procesnih zakona, pa su tako u Zakonu o krivičnom postupku regulisana pitanja: prava na izjavljivanje žalbe protiv presude (čl. 359, 443, 487. st. 7. i čl. 531), postupak povodom izjavljene žalbe (čl. 368—372, 374—375), odluke povodom žalbe (čl. 381—387), kao i pravo žalbe protiv presude drugostepenog suda (čl. 391), i najzad pravo žalbe Saveznom sudu (čl. 392). Posebno je normirano pravo žalbe protiv rešenja, kada je takva žalba uopšte dozvoljena (čl. 394). Opšta i zajednička karakteristika svih mogućih, i dozvoljenih žalbi je neoboriva pretpostavka da je određeni (i ovlašćeni) subjekt uredno primio sudsku odluku koju namerala da pobija, i da ta odluka nije pravnosnažna.

Mada je Zakonom o krivičnom postupku dosta detaljno normiran postupak u vezi prava subjekata na žalbu, na izjavljivanje žalbe, sadržaj žalbe kao i drugim pitanjima u vezi sa žalbom, ipak zakonodavac nije mogao (jer je to objektivno nemoguće) predvideti sva eventualno sporna i neprikladna pitanja koja je moguće da se pojave u praktičnoj primeni zakona. Naravno da sud mora da reši svako pitanje, jer se stranka ne može ostaviti bez adekvatnog odgovora (po mogućnosti adekvatnom procesnom odlukom). U takvim slučajevima jedino preostaje da se diskutabilno (i sporno) pitanje reši dozvoljenom merom analogije, uz puno uvažavanje prava subjekata postupka — a pogotovo okrivljenog — u odnosu na žalbu.

* Rad primljen: 10. 06. 1999.

Konkretan slučaj, koji je otvorio sporno pitanje, je sledeći: okrivljeni je protiv prvostepene krivične presude okružnog suda, kojom je oglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora, izjavio žalbu kojom pobija prvostepenu presudu po svim osnovama (iz čl. 365. stav. 1—5. ZKP) sa predlogom da se pobijena presuda ukine i predmet vrati prvostepenom sudu na ponovno suđenje, ili pak da se pobijana presuda preinači i da se on oslobodi od optužbe. Žalbeni razlozi i predlozi, za ovaj slučaj i problem nisu ni od kakvog značaja, ali je od bitnog značaja ta činjenica što je žalba izjavljena pre no što je prvostepena presuda pismeno izrađena i uredno dostavljena okrivljenom. To znači da je sud primio od stranke jedan važan procesni podnesak, u odnosu na koji mora da postupi na neki način, mada zakon ne predviđa na koji način, ali svakako na procesno odgovarajući. Ovo stoga što podnesak stranke ne može, i ne sme, da ostane kod suda nerešen, pošto kod suda nema instituta „ćutanja administracije” kao u upravnom postupku. Jasno je da u Zakonu krivičnom postupku nema izričite odredbe koja bi rešavala takav slučaj, jer je objektivno nepredvidiv, ali sud mora da reaguje na odgovarajući način i da nekako odluči — postupi, o čemu stranka mora da bude obaveštena.

U okružnom sudu, o kojem je reč, formirala su se odmah — po prijemu takve žalbe — tri dijametralno suprotstavljena stanovišta, i to: po jednom žalbu je trebalo rešenjem odbaciti, kao nedozvoljenu; prema drugom, žalbu je trebalo vratiti podnosiocu; a prema trećem, trebalo je žalbu zadržati, pa sa njom postupiti nakon urednog dostavljanja pismeno izrađene presude.

Od tri navedene alternative samo jedna je delimično prihvatljiva i moguća, sa izvesnom modifikacijom, dok su preostale dve potpuno neprihvatljive za naše krivično-procesno pravo, i kao takve se moraju odbaciti.

I. Nesumnjivo i bezrezervno se mora u potpunosti isključiti alternativa koja pledira na odbačaj preuranjene žalbe, jer u tom pravcu ima vrlo jakih i neoborivih razloga. Naime, u čl. 383. ZKP izričito i taksativno je predviđeno kada će se, bilo koja, žalba odbaciti, i to:

1. ako je žalbu izjavilo lice koje nije ovlašćeno na podnošenje žalbe, na primer neko lice van kruga ovlašćenih lica, predviđenih u čl. 360. ZKP;

2. ako je žalbu izjavilo lice koje se odreklo od žalbe — čl. 383. ZKP;

3. ako je od podnete žalbe ovlašćeno lice odustalo — čl. 361. st. 1. ZKP;

4. ako optužbeni odustane od žalbe svog branioca ili nekog lica — srodnika — čl. 361. st. 2. ZKP.

Ovako taksativno navedeni osnovi i uslovi za odbačaj žalbe isključuju svaku zakonitu i realnu mogućnost da se preuranjena žalba uklopi u bilo koji zakonom predviđenih osnova za odbačaj. To znači da bi odluka o odbačaju preuranjene žalbe bila ne samo vanzakonskih odredbi, već i di-

rektno suprotna zakonu, a to znači nezakonita, pa je onda jasno da je — kao takva neprimjenjiva, pa ta solucija nikako ne dolazi u obzir.

Sem toga, bila bi vrlo komplikovana procesna situacija kada bi se u istom predmetu našlo pravnosnažno rešenje o odbačaju ranije preuranjene žalbe, i potpuno nova žalba uredno podneta nakon prijema pismeno izrađene presude o kojoj treba, i mora, da se odlučuje.

Uostalom treba najzad imati u vidu i to da je okrivljeni ovlašćen da odustane od žalbe tek pošto mu je pismeno izrađena presuda dostavljena, pa prema tome i pismeno saopšteni razlozi presude — čl. 361. st. 1. ZKP. Ovo je razlog više za tvrdnju da se preuranjena žalba ne može odbaciti.

II. Druga solucija, koja pledira za vraćanje žalbe podnosiocu, takođe nije prihvatljiva, jer sud nije ovlašćen za vraćanje žalbe podnosiocu, bez obzira na njegov status (okrivljeni, tužilac, oštećeni, privatni tužilac i sl.), jer nije ovlašćen da komunicira, a sa pojedinim subjektima, van procesnih normi tj. neformalno. Tačno je da u tom pravcu postoji jedan specifičan izuzetak — predviđen je u čl. 362. st. 2. ZKP, kada je sud ovlašćen i dužan da pozove određenog žalioca radi usaglašavanja žalbe sa odredbama čl. 361. st. 1. ZKP. Ovaj izuzetak je učinjen u skladu sa odredbom čl. 13. ZKP, koji predviđa obavezu suda da neuke subjekte postupka pouči o njihovim procesnim pravima, kako ne bi zbog neznanja propustili korišćenje nekog od svojih procesnih prava. Međutim, podnošenjem preuranjene žalbe okrivljeni ne gubi nijedno procesno pravo, a takvu žalbu može izjaviti i bilo koji srodnik okrivljenog iz čl. 360. st. 1. ZKP, koji takođe ne mora poznavati odredbe krivičnog postupka, pa mu je svakako potrebno neko stručno uputstvo.

III. Pošto prethodne solucije nikako ne odgovaraju valjanom i zakonitom procesnom rešenju, onda preostaje treća solucija koja predstavlja donekle modifikovanu soluciju koja je napred navedena. Naime, sud nije ovlašćen da a limine odbaci (ne primi) nijedan podnesak bilo koje stranke ili nekog procesnog subjekta, već mora da primi svaki podnesak, a drugo je pitanje kakav će biti postupak sa primljenim podneskom. Pri tome treba imati u vidu da je odredba čl. 362. st. 2. ZKP, koja određuje specifičan postupak, imperativnog karaktera i usmerena na rešavanje jednog procesnog pitanja i prava okrivljenog, odnosno drugog ovlašćenog subjekta, a izričito je određen i konkretan slučaj kada se može, odnosno mora, tako postupati, pa je čak predviđena i sankcija (eventualno i odbačaj žalbe), ako određeni subjekt ne postupi po traženju suda. Naravno da sve to ne bi moglo da se predvidi za eventualni slučaj administrativnog vraćanja preuranjene žalbe. Postavlja se i pitanje šta bi sud mogao da navede u dopisu kojim bi podnosiocu vratio preuranjenu žalbu? Da li bi mu rekao da ne zna šta da radi sa tom žalbom (jer je to objektivno bilo tako), ili da se po žalbi ne može postupati ni odlučivati pre dostavljanja pismeno izrađene presude (što se podnosioca i ne tiče). Preuranjena žalba se ne

može, na primer, dostaviti suprotnoj stranci na eventualni odgovor po čl. 369. ZKP, jer postupak još nije došao u stadij procesnog postupanja — sa žalbom, koji je predviđen u čl. 362. st. 2. ZKP.

Prema tome: sud mora da primi preuranjenu žalbu protiv prvostepene presude, jer je ne može ni odbaciti ni odbiti, kao procesno valjanu i adekvatnu izjavu (naravno pod uslovom da odgovara odredbama čl. 362. st. 2. ZKP), te da sačeka uredno dostavljanje pismeno izrađene presude, pa da tek onda preduzme odgovarajuće procesne radnje u vezi prethodne ocene žalbe i daljeg postupanja sa njom.

Konačno, za vreme čekanja na uredno dostavljanje pismeno izrađene presude, sud bi mogao da otkloni eventualne nedostatke u sadržaju žalbe, ako bi utvrdio postojanje nekog nedostatka iz čl. 362. st. 2. ZKP, ukoliko neki od tih nedostataka utvrdi.